

Sue Aran, Francesc Barata, Jordi Busquet
i Pilar Medina Universitat Ramon Llull

■ **Violencia y televisión. Criterios para la elaboración de un método de análisis cualitativo**

Este artículo es un resumen de las conclusiones del informe sobre *Violencia y Televisión* encargado por el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) a la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna de la Univesidad Ramon Llull. El informe se estructura en dos partes. En primer lugar, desarrolla una reflexión sobre las formas de violencia humana y su presencia en la televisión y, en segundo lugar, propone los criterios para la elaboración de un método de análisis cualitativo de la violencia televisiva.

■ **Violence et télévision. Des critères pour l'élaboration d'une méthode d'analyse qualitative**

Cet article est un résumé des conclusions du rapport sur *La Violence et la Télévision* demandé par le Conseil de l'Audiovisuel de Catalogne (CAC) à la Faculté des Sciences de la Communication Blanquerna de l'Université Ramon Llull. Le rapport est structuré en deux parties. Il développe d'abord une réflexion sur les formes de violence humaine et leur présence à la télévision et propose ensuite les critères d'élaboration d'une méthode d'analyse qualitative de la violence télévisée.

■ **Violence and television: some bases for establishing a quantitative analysis method**

This article summarises the conclusions reached by the report *Violència i televisió*, commissioned by the Consell de l'Audiovisual de Catalunya (the Catalan Audio-Visual Council, CAC) from the Communication Sciences Faculty of the Universitat Ramon Llull. The report is divided into two parts: Part One considers the different types of human violence and their presence on television, whilst Part Two proposes some bases for establishing a method for quantitatively analysing television violence.

Violència i televisió. Criteris per a l'elaboració d'un mètode d'anàlisi qualitativa

1 Presentació

El grup de recerca sobre Violència i televisió es constituí el desembre de l'any 1997 a partir de l'encàrrec formulat a la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna de la Universitat Ramon Llull per part del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC). L'equip de treball –coordinat per Jordi Busquet– és de caràcter interdisciplinari i està format per Sue Aran (comunicació audiovisual), Francesc Barata (periodisme), Jordi Busquet (sociologia) i Pilar Medina (psicologia). Els quatre membres estan vinculats al camp de la recerca i de la docència universitària i, en alguns casos, relacionats també amb el món professional del periodisme i de la televisió.

El treball presentat el desembre de 1999 ha estat realitzat durant els anys 1998 i 1999. L'objectiu d'aquest article és fer un petit resum de les principals conclusions de l'informe presentat –que ocupa aproximadament 150 pàgines– i que serà publicat íntegrament en els propers mesos.

2 Objectius

En la recerca s'han delimitat dos focus fonamentals que constitueixen els objectius del treball d'investigació. El primer objectiu és fer una reflexió sobre les formes de violència humana, la seva presència a les pantalles de la televisió i les seves possibles repercussions socials. El segon objectiu és proposar una sèrie de criteris útils per a l'elaboració d'un mètode d'anàlisi qualitatiu de la violència televisiva a l'àmbit català.

Cal assenyalar que aquesta és la primera recerca que s'ha fet de característiques similars a Catalunya i Espanya.

3 Introducció

Malgrat que la televisió esdevé, actualment, el centre de molts estudis i reflexions continua essent

un obscur i difícil objecte de coneixement. Primer, perquè la televisió continua essent objecte de moltes crítiques. En segon lloc, les seves múltiples cares fan que es pugui analitzar des de múltiples perspectives. La seva complexitat reclama una pluralitat d'apropaments metodològics. Aquesta visió és coherent amb el caràcter interdisciplinari del nostre equip de treball. No hi ha un sol mètode d'anàlisi televisiva i som partidaris d'un cert eclecticisme metodològic que faci compatibles els mètodes qualitatius i els quantitius.

No és gens senzill parlar de televisió. És molt més complicat encara convertir la televisió en objecte d'estudi. Els discursos apocalíptics, tan presents en aquest final de segle, fan de la televisió un dels seus blancs predilectes. Des del sentit comú –i sovint des del camp intel·lectual– es tendeix a convertir la televisió en el principal boc expiatori. La televisió té, doncs, una transcendència social i cultural indiscutible, però nosaltres creiem que es tendeix a sobredimensionar-ne la importància, tant per a bé com per a mal.

En el treball realitzat es presenta una taxonomia dels diversos tipus i de les múltiples formes de violència televisiva, taxonomia que pot ser molt útil per a qualsevol estudi –tant de caire quantitatiu com de caire qualitatiu. La tipologia proposada –que per raons d'espai no podem exposar en aquest article– ha de servir com a marc teòric per a revisar i ordenar els conceptes explícits i els implícits en la descripció de la violència televisiva, però no és una classificació que persegueixi com a finalitat l'estricta quantificació de la violència.

4 Resum

A continuació exposem el que –molt a grans trets– podem considerar els sis punts més rellevants de l'estudi.

1 Els mitjans de comunicació social –sobretot la televisió– tenen una gran importància a l'hora de construir la percepció social de la realitat. No es pot dir que la societat actual sigui més violenta que d'altres societats anteriors. El que es pot afirmar és que vivim un temps de gran sensibilitat envers el tema de la violència que s'expressa a través d'un creixent

rebuig social de la violència esmentada i especialment davant de les demostracions físiques més visibles.

Hi ha un corrent important que considera que els mitjans de comunicació, i en concret la televisió, influeixen directament en la conducta de les persones i, especialment, en l'agressivitat i la delinqüència que hi ha a les societats actuals. No tots els experts, però, coincideixen a afirmar que hi ha una relació directa entre la violència televisiva i la real. Així, des d'una perspectiva crítica es considera que les causes o els motius de la violència social cal buscar-los en les estructures socioeconòmiques i en les injustícies socials. Tal vegada, en convertir la televisió en el principal boc expiatori, pares i educadors –i també les administracions públiques– ens espolem la responsabilitat de vetllar per la formació dels infants i els joves. Segurament la responsabilitat de la televisió en la violència actual és força limitada. Això no treu, però, que programadors i responsables de les televisions no hagin de vetllar, també, per la qualitat i la dignitat de la programació.

2 Molts estudis sobre violència i televisió arriben a conclusions, pretesament definitives, sobre el paper assolit per la televisió en l'aparició de conductes violentes i ho fan sense haver definit acuradament la noció de violència. Cal fer un esforç de clarificació conceptual per a plantejar seriosament el tema, per a explicar els diversos tipus de violència humana, la seva presència a la televisió i les seves possibles implicacions socials.

Hi ha una concepció tradicional dins de la psicologia que contempla l'agressivitat com un mecanisme de defensa i d'adaptació al medi en situacions d'amenaça o de perill. Però en parlar d'agressivitat cal tenir en compte altres factors de caràcter social o ambiental: l'agressivitat no s'explica exclusivament en termes biològics o instintivistes. Cal assenyalar la importància dels elements contextuais i el caràcter après de la major part de comportaments agressius, que poden ser reforçats positivament o negativament. La consciència social i la sensibilitat envers la violència canvien al llarg de la història. Són les convencions socials les que assenyalen quina conducta deixa de ser percebuda com «agressiva» per passar a ser considerada «violenta». Des d'una perspectiva

sociològica, la violència no és una qualitat de les conductes sinó un atribut que una persona usa per a desqualificar un comportament concret i per a etiquetar les persones responsables d'aquestes conductes. Els violents normalment són els «altres». Una de les característiques rellevants de la violència seria l'ús més o menys intencional i considerat abusiu de la força. En les societats complexes els homes renuncien a l'ús de determinades formes de violència i les posen en mans de l'estat, el qual regula –com va dir Max Weber– el seu ús «legítim» en el marc d'un àmbit territorial determinat. En un règim democràtic, però, el poder polític basa la seva autoritat més en el consentiment de la ciutadania que no pas en l'ús de la força. Hi ha altres formes de violència més subtil i més efectives que no comporten pas l'ús de la força física. La violència simbòlica comporta una nova forma de control social que és exercida pels grups socialment dominants amb la complicitat dels grups dominats.

Des d'una perspectiva ètica, exercir violència sobre algú significa obligar-lo, mitjançant la força física, psicològica o moral, a fer o a patir quelcom que va en contra de la seva voluntat (contrari a la llibertat individual) i contra la seva dignitat personal o col·lectiva.

3 La major part de les investigacions que s'han fet des d'una perspectiva criminològica analitzen la relació que hi ha entre els mitjans de comunicació i la criminalitat. Aquests estudis se centren a descobrir els efectes del discurs mediàtic sobre la inseguretat, la criminalitat i la violència social.

Les nombroses investigacions realitzades sobre els mitjans de comunicació i la violència que s'han fet al llarg d'aquest segle no han aportat evidències definitives sobre la relació causal directa que hi ha entre les narracions mediàtiques –de ficció o no ficció– de la violència i alguns comportaments considerats socialment com a desviats. Els mitjans que centren el seu interès en els delictes violents, n'amplifiquen la dimensió i poden, fins i tot, contribuir a crear onades artificials de criminalitat. En el discurs informatiu es pot arribar a produir, en moltes ocasions, una fusió entre realitat i ficció que acaba construint una nova percepció social sobre la violència.

Les zones de consens entre les investigacions

exposades podrien resumir-se en els següents punts:

a: La por a la criminalitat violenta és un dels grans temes de la societat actual. No és quelcom reduït a petits grups socials, sinó que la seva percepció s'ha estès de forma notòria a tota la societat els darrers quaranta anys.

b: Paral·lelament a aquesta sensació de por, ha sorgit un gran interès social per la narració del fet criminal i els mitjans ofereixen un espai de contacte –sense risc– respecte d'aquests comportaments anticonvencional.

c: Els mitjans de comunicació tracten els esdeveniments «desviats» segons unes determinades pautes de treball i amb una determinada lògica productiva. Segueixen unes rutines i unes fases burocràtiques que condicionen el relat informatiu que després és consumit pel públic. Els mass mèdia no són els causants de l'interès social pels relats de la criminalitat violenta, però l'exploten perquè funciona com un producte rendible, de fàcil producció i consum.

d: Els mitjans presenten onades artificials de criminalitat que sovint tenen poc a veure amb la realitat social. Centren el seu interès en els delictes violents, encara que les estadístiques criminals permeten constatar que constitueixen només una petita part de la realitat criminal.

4 La història de la recerca comunicativa ha estat dominada, des dels orígens, per una concepció lineal o processal de la comunicació, amb la persuasió com la seva activitat més rellevant.

Les teories tradicionals en el camp de la recerca comunicativa –basades en el paradigma conductista– tendien a sobrevalorar el poder dels mitjans de comunicació. Més endavant es van posar en qüestió els suposats efectes perversos dels mitjans de comunicació social i es va proposar el model dels efectes limitats. Aquest model afirma que els missatges de la comunicació no operen sobre l'individu aïllat de forma massiva, sinó que són mediatitzats i filtrats pels grups primaris i els líders d'opinió. L'eficàcia dels mitjans de comunicació, doncs, és relativa i cal analitzar-la tenint present el context social i cultural.

En l'etapa actual hi ha un retorn a la vella idea que els mitjans de comunicació social tenen un gran poder. Hi ha una gran quantitat de teories que assenyalen la influència de la televisió –i de la violència televisiva– en la societat actual. La novetat és que es considera que les influències del sistema comunicatiu, considerat com un tot, són de caire molt més subtil i que els seus efectes s'han de mesurar a llarg termini.

Les teories que tracten sobre les influències socials de la violència televisiva no acaben de coincidir: oscil·len entre les que afirmen que hi ha relació directa entre violència televisiva i violència social (com la teoria dels efectes de l'estímul) i les que neguen tota incidència o que assenyalen, fins i tot, efectes purificadors (com la teoria de la catarsi). La teoria del reforç no afirma ni nega la possible incidència social de la violència a la televisió: ho posa en relació a la condició social de diversos grups (infants, adolescents, persones amb determinades patologies, etc.) que demostrin una clara predisposició. La teoria de l'aprenentatge per observació constata que molts comportaments violents són apresos i, per tant, es poden fomentar positivament o negativament.

La teoria de la mediació constata el poder que tenen els mass mèdia a l'hora de construir la percepció social de la realitat. Finalment, la teoria del cultiu assenjala el poder que tenen els mitjans de comunicació social de crear un clima de por i de neguit davant les amenaces que comporta la realitat social. Aquesta diversitat de teories alternatives posa en evidència la complexitat del tema i les limitacions de la recerca que s'ha fet fins avui.

5 El concepte de violència és ambigu i, fins i tot, contradictori. Aquesta ambigüitat s'accentua quan ens referim a la violència a la televisió: quan tractem de la violència televisiva, a què ens referim?: a un tema, a un gènere o a unes formes narratives determinades? Qualsevol tractament en profunditat ha de considerar alhora aquests tres aspectes. La primera etapa de la història de la televisió –que alguns autors anomenen la paleotelevisió– enquadra la violència dins les convencions de gènere. La presència de violència a la televisió s'ha

de comprendre tenint present que els gèneres televisius són –durant aquesta etapa– producte d'una tradició narrativa anterior a la pròpia cultura televisiva.

Cal assenyalat que en l'etapa actual el mateix model de televisió s'ha fragmentat i les ofertes televisives s'han multiplicat. De quina televisió o de quines televisions estem parlant? Sabem que el model de televisió actual, l'anomenada neotelevisió, ha trencat amb un model monopolista de gestió amb l'aparició, els anys 80, de les televisions autonòmiques i posteriorment de les privades. També s'ha produït un trencament amb el model unívoc de les convencions de gènere, en quedar pràcticament desdibuixades les fronteres entre la ficció i la no ficció. La televisió que sorgeix a partir dels anys 80 amb la liberalització de l'activitat televisiva (neotelevisió) comporta la revisió dels límits dels gèneres. La ficció sembla abraçar tots els espais televisius i els gèneres convencionals esdevenen híbrids i es reformulen. Més que de gèneres, potser hauríem de parlar de discursos o de la polidiscursivitat en els gèneres televisius.

La definició de gènere demana una adequació històrica i l'acceptació per part de l'espectador de l'expectativa que se li ofereix dins d'una lectura ubicada en l'espai i el temps. Ens referim al contracte pragmàtic que ens diu que el gènere és una convenció –una convenció dinàmica. Les expectatives ofertes a l'audiència són diferents segons la distinció tradicional entre ficció i no ficció. En el cas de la informació, el contracte pragmàtic es basa en la veracitat de les informacions (és veritat?); en la ficció, en la versemblança (és plausible?) dins d'uns codis de gènere. El pacte tàcit entre text i espectador té dos possibles nivells de significació: primària (lectura convencional dels gèneres); secundària, quan l'espectador dona una significació afegida al text (resemantització).

El fet de categoritzar aquesta polidiscursivitat dels gèneres televisius i de fer-ho en relació als tipus i els nivells de violència pot esdevenir excessivament simplista. Hi ha una tradició investigadora que considera, sovint de forma esquemàtica, que la violència real televisada provoca rebuig en l'audiència, mentre que la ficcional modelaria

conductes imitatives. Però alhora s'observa que segons la seva formalització, aquesta amenaça és redefinida pels espectadors (per exemple, els nens consideren alguns dibuixos animats «violents» com a programes d'humor). D'altres investigadors creuen que la violència més potencialment amenaçant es troba en les produccions més properes a la vida quotidiana actual; un tipus d'obres que habitualment són per a adults però que veuen molts infants.

Sovint s'oblida que la televisió pot ser impactant i commovedora, però que té unes influències de caire força fugisser. La televisió és més propositiva que impositiva d'opinions i conductes. La suposada omnipotència de la televisió ens fa oblidar i menystenir la importància d'altres instàncies socials i culturals –com l'escola o la família– que també participen en el procés de socialització. Estudiar la violència als mitjans, i en concret a la televisió, desconnectada de la violència real no només és simplificador, sinó que també pot desviar l'atenció del fracàs de determinats models o iniciatives polítiques, econòmiques, socials i culturals. Parlar de la violència a la televisió ens porta, inexorablement, a submergir-nos en els aspectes ètics i polítics dels diversos tipus d'espectadors i del nostre model de societat.

6 En aquest estudi de caire interdisciplinar volem conèixer la presència efectiva de la violència en els mitjans de comunicació i avaluar-ne les possibles repercussions socials. Nosaltres creiem que cal canviar la tradicional mirada sobre els efectes socials de la televisió i mantenir una visió més centrada en els seus usos socials i en el protagonisme de l'espectador en la interpretació dels missatges. En aquest sentit, és molt important tenir en compte la disposició personal dels espectadors i el context social i familiar en què es veu la televisió. Cal remarcar el paper actiu i la responsabilitat dels espectadors com a intèrpret principal.

La investigació comunicativa clàssica es limitava a l'estudi del contingut dels missatges i la font de comunicació, i eliminava tota referència a la construcció dels continguts potencials o les formes d'interpretació latents que depenen sobretot de l'intèrpret.

L'anàlisi dels continguts és una condició necessària, però no suficient, a l'hora de conèixer els efectes i la incidència real que poden tenir les imatges de violència sobre els membres de l'audiència. No podem determinar la influència dels mass mèdia mitjançant la mesura, sovint burocràtica, de la quantitat de les imatges d'informació emesa o de l'anàlisi de l'estructura del missatge. Cal tenir en compte el protagonisme i la subjectivitat de l'actor social a l'hora de construir el significat de les seves accions i d'interpretar la realitat social. La recepció dels productes mediàtics s'ha d'entendre com un procés hermenèutic actiu i creatiu.

5 Propostes d'actuació

Al llarg d'aquest treball hem analitzat des de les investigacions que s'han portat a terme sobre el tema violència i televisió, fins als criteris taxonòmics utilitzats per a analitzar el contingut dels missatges mediàtics, passant per una reflexió sobre el que s'entén per violència.

Tot això ens permet posar sobre la taula un conjunt de problemes sobre els quals caldria seguir reflexionant en el futur. Però també ens ha possibilitat detectar els espais on es podria fer una intervenció a curt termini per afrontar algunes de les mancances esmentades. Proposem quatre camps d'actuació:

Crear un observatori sobre la violència mediàtica. Aquest organisme tindria com a eixos d'actuació el seguiment dels acords sobre senyalització i el manteniment d'un diàleg continuat amb els mitjans de comunicació, a més de promoure la realització d'activitats formatives i de conscienciació entre els professionals de la comunicació.

El seguiment de les normatives sobre senyalització hauria de recollir l'experiència francesa, on funciona un observatori permanent de la senyalització que, dia a dia, analitza els criteris utilitzats pels mitjans de comunicació. Un seguiment que ens hauria de permetre la conformació d'un espai de debat permanent amb els mitjans al voltant dels criteris de senyalització i el compliment de l'horari protegit. L'experiència francesa va possibilitar que l'any 1997 es portés a terme

el primer balanç sobre la classificació dels continguts i l'ús de les senyalitzacions.

Potenciar la investigació

Com s'ha fet palès a la primera part d'aquest treball, un dels problemes més importants a l'hora d'estudiar la influència social dels continguts violents a la televisió és la manca d'investigació bàsica i aplicada. En l'àmbit espanyol és pràcticament inexistent. En aquesta línia sembla fonamental la realització de diversos estudis sobre la percepció que tenen del tema els ciutadans catalans, com també la interpretació i la valoració que fan sobre els criteris de senyalització. No es poden continuar acceptant, de forma mimètica, els resultats d'estudis fets a altres contextos socials que poc tenen a veure amb el nostre. En aquest darrer apartat, suggerim també la realització d'un estudi sobre com els menors interpreten el sistema de senyalització.

Reformular els criteris per a analitzar la violència

Cal definir el concepte de violència dins del context social i cultural que l'emmarca. Quan parlem de violència a la televisió, aquesta definició necessita un segon nivell de contextualització: la història dels gèneres i discursos televisius i els codis expressius que són propis al llenguatge audiovisual. Un tercer nivell de contextualització, que ens sembla imprescindible per a entendre i reivindicar el paper actiu de l'espectador actual, és l'observació de les condicions de la recepció. Tots tres nivells s'han de considerar alhora en establir els criteris d'anàlisi de la violència televisiva.

La tipologia de la violència televisiva que presentem té, per tant, com a objectiu primordial la definició d'un marc teòric que permeti observar-ne les diverses conceptualitzacions, no la seva estricta quantificació. És per aquest motiu que, respectant el model operatiu del CAC, hem revisat categories acceptades tradicionalment (com el paràmetre d'intensitat o les consideracions de raça a favor de les d'ètnia i nacionalitat) i n'hem incorporat de noves (diferenciació de públic destinatari entre l'implícit i el real; diferenciació entre violència real, representada i formal; el concepte de violència estructural i cultural

o les diferències entre percepció social i regulació de la violència). En definitiva, cal fer un esforç tant des de la universitat i el món professional –com des de la mirada dels espectadors– per a atribuir a la violència una significació contemporània, des de la reflexió i no des del pànic, des del consens i no des de la imposició, des de la diversitat i no des de la limitació. Si acceptem que els ciutadans no som massa sinó persones, també l'anàlisi de la violència televisiva ha de respectar diferències i, fins i tot, contradiccions.

Impulsar els codis ètics sobre el tema

Als darrers anys la realització de codis ètics ha esdevingut una eina útil perquè els professionals de la comunicació prenguessin consciència de la seva responsabilitat social. Per tot això, proposem que aquests codis ètics contemplin algunes referències explícites sobre la violència i els mitjans. Resulta suggestiu l'exemple francès de proposar codis de bona conducta entre els mateixos mitjans de comunicació. En molts casos, aquest codis s'han manifestat més efectius que no pas les regulacions que s'apliquen des de l'exterior. Tot fa pensar que aquestes regles d'autodisciplina han de ser molt senzilles, però molt operatives i de fàcil compliment.

Crear espais de diàleg amb els actors socials

Paral·lelament a les propostes formulades anteriorment, sembla del tot imprescindible la creació d'espais de diàleg en què tinguin cabuda aquells actors socials que, encara que no implicats directament en el tema, podrien jugar-hi un paper rellevant. Ens referim a sectors com el món de l'educació i l'ensenyament, a més de les entitats de defensa del consumidor. Aquesta iniciativa podria tenir com a principal objectiu la construcció d'un diàleg estable i continuat amb aquests sectors i la realització d'activitats formatives i de conscienciació. En aquesta línia, es podria contemplar la constitució d'un comitè consultiu, semblant als que existeixen a França, en el qual poguessin participar els sectors esmentats.

L'objectiu últim de totes aquestes propostes seria la consecució d'un consens social de mínims entorn d'aquells valors amenaçats pels continguts violents

que apareixen a la televisió. Parlem de valors ètics i culturals lligats al nostre actual context social. Per tant, ens referim a uns valors que estan subjectes a canvis i percepcions diferents. Es tracta,

en definitiva, de construir un àmbit de debat i de consens sobre el conflicte i la diversitat.

S.A., F.B., J.B. i P.M.

Notícies

FORCOM2000 sobre «les reformes de l'audiovisual i la societat de la informació» (Rabat, 30 i 31 de març).

Els passats 30 i 31 de març va tenir lloc a Rabat el IV Fòrum sobre Comunicació (FORCOM2000) on van participar, entre algunes de les autoritats de regulació europees, el president del CAC, Lluís de Carreras.

Aquest Fòrum que es realitzava en el marc del debat d'una reforma de l'audiovisual anunciada i confirmada. Així, el primer ministre del Marroc, Abderrahman Youssofi, va fer la inauguració del fòrum destacant l'oportunitat del tema de debat ja que va anunciar que en el termini d'un any el Marroc adoptaria les mesures necessàries per a la reforma de l'audiovisual i crearia una autoritat de regulació de l'audiovisual. Reforma que va considerar urgent, atès el moment de revolució de les tecnologies de la informació i de la societat de la informació, i «per tal de fer un espai de llibertat, de debat i de democràcia al servei del desenvolupament, de la modernització i del progrés del Marroc, en un esperit d'obertura i d'intercanvi amb els altres pobles i cultures» ...

«Els principis d'aquesta reforma són la llibertat i el pluralisme, la modernització i la professionalitat, la liberalització i la diversificació, la qualitat i l'eficàcia, la proximitat i l'obertura». Finalment, «els elements bàsics de la reforma són: la liberalització del sector en un marc regulat i, per tant, la creació d'una autoritat superior de la informació i de la comunicació i l'adopció d'una llei marc; el desenvolupament d'un sector públic fort que pugui fer front a la competència; i revisió dels mecanismes de finançament del sector».

A més de la participació de representants del govern, d'operadors i professionals del Marroc, l'objectiu era l'anàlisi de les experiències de liberalització i regulació del sector audiovisual d'Alemanya, Canadà, Espanya, França, Itàlia, Portugal i el Líban per tal d'aprofundir en la reflexió sobre la reforma de l'audiovisual iniciada. En aquest sentit, les autoritats de regulació de l'audiovisual d'aquests països i el CAC, representat pel seu president, Lluís de Carreras, van participar amb l'exposició dels efectes de la liberalització, el paisatge audiovisual i el sistema de regulació dels

respectius països.

Finalment, també van participar representants dels operadors públics i privats de diferents països. En el cas d'Espanya, van participar la Cadena SER, amb el director de Ràdio Barcelona, Josep Maria Martí, i un representant de la cadena COPE. També van participar la RAI, M6, Radio France, Canal Plus Horizon i Eutelsat.

Presentació de l'estudi «La imatge de Catalunya a les televisions d'àmbit estatal»

El 27 de març, el CAC va presentar l'estudi «La imatge de Catalunya a les televisions d'àmbit estatal», realitzat, per encàrrec del CAC, pels professors del departament de periodisme i comunicació audiovisual de la Universitat Pompeu Fabra, F. Xavier Ruiz Collantes, Enric Saperas i Eva Pujadas.

L'objectiu d'aquest estudi és analitzar quines són les característiques i els valors simbòlics que, mitjançant els discursos propis de les televisions d'àmbit estatal es vehiculen sobre la identitat de Catalunya i d'allò català.

Les conclusions generals de l'estudi són que la imatge de

Catalunya que es presenta en les televisions d'àmbit estatal expressa dos valors altament significatius: una imatge d'élite i una identitat poc vertebrada i poc autònoma.

El concepte d'élite està fonamentalment construït per la rellevància de personatges i institucions d'alt nivell: Jordi Pujol es presenta com un líder amb un enorme poder polític; el F.C.Barcelona és una entitat amb un enorme poder esportiu i econòmic; Barcelona apareix com una gran ciutat amb un gran dinamisme i que se situa en l'élite i en l'avantguarda cultural.

La referència a una identitat poc vertebrada i poc autònoma es fonamenta en un seguit de factors: el conjunt de valors que podrien manifestar la catalanitat des d'una identitat comuna –llengua, tradició cultural, territori– no tenen una presència rellevant. No es fa gairebé referència a la vida política i institucional interna de Catalunya, ni a la activitat econòmica, comercial o laboral dels catalans. El territori extern a la ciutat de Barcelona té una presència molt poc rellevant, i Catalunya apareix com una comunitat que fonamentalment es defineix per les seves relacions amb